

È Romani Glinda

Den romska spegeln

Nr 2-2004

**8 april firades
över hela landet**

**Barnutställning
på RKC**

Våren har kommit och folk börjar leva upp efter att ha legat i vinterdvala.

Grönskan spirar till mångas förtret, allergin gör sig påmind precis som om det inte räckte till att näsan rann under förkylningstiden i vintras. Det talas ofta om höstdepression, men vad får man om våren när andnöden sätter in och ögonen rinner, jo vårdepression. Sprayer och tabletter underlättar plågan av pollen, men humöret sätts på spel och det gäller att försöka återställa det.

När mitt humör är nere tar jag en resa tillbaka i tiden, läser artiklar från femtitalet i Det Bästas tidskrift. Där kan jag drömma mig tillbaka till min ungdom genom gamla annonser med tandkrämen Jodkaliklorer eller Keratins hårvatten och Brylcremes-annonser.

Vem har inte använt sig av dessa produkter för att efterlikna den tidens populäraste idol Elvis? Hade man turen att ha Brylkrämsblankt svart hår och blå jeans, uppvikta i stora slag, hade man större chans hos tjejerna i klassen.

I tidskriften läser jag med stort intresse de gamla bilannonserna. Osterman var ett av företagen som hade slagit sig på att sälja bilar från England. Rolls Roys, Bentley, Reily, Wolsley, Mayflower, MG Morris, och Austin. Oj nu fick jag en flachback! Jag kan fortfarande påminna mig om doften som strömmade ur min farbror Folkes första Austin med skinnklädsel. 1967 var vi och tittade på en gammal Austin A30, en så kallad köttbulle, och kan ni tänka er, doften satt kvar. Det kom att bli avgörande och jag köpte bilen. Under vintern restaurerade vi den och till våren samma år deltog vi i Motors på den tiden årliga bilparad som slutade på gårdet.

Nog har vi det bra idag men de vete tusan om det inte var bättre förr. Nu är det bara jäkt och folk känner sig

Fred Taikon och Bengt O Björklund, framför sitter Rosario ALi och Maja-Lena Taikon.

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon och fax:

+46 (0)8-779 40 31
070-712 39 91

E-mail: fredt@telia.com

Postgiro: 19 54 82-5

Redaktörer: Fred och Maja-Lena Taikon

Foto och dataansvarig: Rosario Ali

Formgivning och textredigering:

Bengt O Björklund

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang, föredrag och möten.

Vi tar emot texter på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten:

fredt@telia.com

utbrända. Nä gör son jag ta en nostalgitripp och leta fram de ljusa ögonblicken för de är dem som man bäst kommer ihåg.

God sommar på er alla läsare!

Fred Taikon

Innehåll:

Romanisell ska räddas	sid. 3
Firandet av 8 april	sid. 4-7
Årets rom	sid. 8
Protest mot slovakien	sid. 9
Kulturcenter i Malmö	sid. 10-11
Konst av romska barn	sid. 12-13
DO rapport	sid. 15
Morderna by night	sid. 16-17
Krönika	sid. 18
Akademiker om romer	sid. 19
Romska barn i fokus	sid. 20
Korsord	sid. 21
Notiser	sid. 22-23
Gamla kära bilder berättar.	sid. 24-25
Recept	sid. 26-27

Bilden på framsidan är tagen under vernissagen av en barnutställning på RKC och visar Man with pipe, en tavla i pappersmosaik av Milon Servenak, 13 år.

Våra bidragsgivare

**Integrationsförvaltningen
Statens Kulturråd**

ISSN 1651-3258

Romanisell ska räddas

Resande Romers Riksorganisation i Sverige har startat en räddningsaktion för att rädda Romanisell, ett gammalt språk som är på väg att försvinna. Det är ett samarbetsprojekt med föreningen Romano Drom i Norge, som senare ska resultera i ett nordiskt Romani Lexikon.

Einar Critén.

Einar Critén, ordförande i Resande Romers Riksorganisation, berättar att ursprungsspråket romanisell inte längre är vanligt i Sverige och att språket har blivit förvanskat genom tiderna med en inblandning av svensk och norsk grammatik.

– Vi måste återställa vårt gamla språk romanisell, som är en variant av cinti dialekten. Genom den historiska förföljelsen av resande romer under århundraden, har språket förvanskats. En del ord har tappats bort och man bytt ut det med ett svenskt ord.

Romanisell låter inte som svensk romani, det har en annan melodi.

– När man talar svensk romani, låter det som man talar svenska eller norska beroende på var man bor. Det är därför viktigt att vi får tag i den rätta grammatiken för att få tillbaka ordförrådet. Kil tillexempel, betyder smör, maro betyder bröd, på svenska säger man smörgås och på romani säger vi kilgås, då har man delat på språket och tagit hälften från romani och den andra hälften från svenskan, detta vill vi återställa. Svensk romani förstår man bara i nordn, men

när vi talar romanisell kommer vi att kunna tala över gränserna.

Einar och hans medhjälpare, kommer inom kort att samla in allt material om språket och utvärdera det tillsammans med lingvister.

Skapa en dataordbank

Det finns även planer på att skapa en dataordbank där man ska kunna söka ord på svenska och få det översatt till romanisell, om den sedan ska bli offentlig får resande romer senare avgöra.

– Naturligtvis ska det komma en ABC- bilderbok för de minsta och för skolbarn. Det ska även bildas en språkkommitté och i anslutning till den kommer det att finnas en arbetsgrupp som ska bestå av föreningsaktiva och icke aktiva människor, samt personer av icke romskt påbrå.

Föreningen söker även andra språkkunniga resande romer som kan vara med och tillföra något, både till projektet och till språket.

– Vi är öppna för all hjälp vi kan få i det här, bara vi får det riktigt gjort,

Språkkommittén och arbetsgruppen kommer att kontinuerligt träffas i Resande Romers Riksförenings lokal i Göteborg.

– Därför har vi har tagit kontakt med Mai Beijer på Enheten för skolutveckling för att få finansiellt stöd för språkprojektet och vi har fått ett klartecken, i avvaktan på deras budget, säger Einar.

Kommer att försvinna

Sinti (resande) romer i Norge och Sverige kom till Skandinavien mellan 15-1700 talet. Det var romska familjer/släkter från Tyskland/Österrike, Polen och de Baltiska länderna som kom. Efter 150-200 år reste en del familjer till Norge.

– Inom kort kommer vår Sinti/Romanisel dialekt att försvinna om vi inte gör någonting åt detta. Det är bara några få personer/familjer i respektive land som har bevarat originalspråket med rätt vokabulär och grammatik, speciella för vår dialekt. Det vore tragiskt om denna "språkskatt" försvann. Vi har ingen tid att förlora, säger Einar Critén.

*Romska musikan-
teter från
Rumänien spelade
under firandet i
RKC:s lokaler i
Gubbängen.*

8 april i Stockholm

Internationella Romerdagen arrangerades för första gången av RKC i de nyinvigda lokalerna i Gubbängen i år. Ett flertal personer samlades för att ta del av festligheterna.

– Våra systrar och bröder lider, därför måste vi höja våra röster för deras skull, säger Jan Ottosson.

Text: Domino Kai, **Foto:** Hans Caldaras

I ett kort välkomsttal berättade RKC:s projektanställda Domino Kai hur Internationella Romerdagen kommit till, dess innebörd vad gäller nationalhymnen, romernas flagga och nationaldag.

Adam "Parno" Szoppe talade om hur alla romska familjer under hans barndom förberedde sig för påsken med att laga olika maträtter till påskhelgen, något som romer gör än idag.

– Jag tror att många är hemma och bakar och lagar mat idag till väldigt många. Denna helg brukar vi fira som en uppståndelsens helg, säger Adam. En gemenskap som föds ur att alla är tillsammans är otroligt berikande och viktig för oss alla. Lika viktigt är det att vi för denna tradition vidare till kommande generationer. Där igenom hittar de lättare sin romska identitet, med dess alla varia-

tioner, och den egna. Då är det lättare att förstå sin omgivning och nå ut till andra med sitt budskap, att vi alla är lika med våra olikheter och vice versa, avslutade Adam.

Jan Ottosson höll ett tal om internationell solidaritet och rasism kontra antirasism.

Gränser att överskrida

– Vi måste se över gränserna som byggts upp för länge sedan. Gränser som finns mitt ibland oss människor, men även gränser från land till land. Våra systrar och bröder lider, därför måste vi höja våra röster för deras skull, trots gränser som vi själva och politikerna byggt upp emellan oss. Manifestationen mot sänkningen av socialbidragen i Slovakien och mot behandlingen av

romers mest grundläggande mänskliga rättigheter är ett bevis på att vi håller på att vakna upp från vår egocentrism. Att demonstrera är ett lätt sätt att ge sitt bidrag. Låt oss fortsätta i den andan, sade Jan Ottosson.

Kyrkoherde Anders Ekhem från Farsta församling tog tillfället i akt.

– Det är med stor glädje vi ser att det Romska Kulturcentret kommit till Gubbängen, en mötesplats mellan människor. Vi är öppna för den romska kulturen och hoppas på många möten så att vi kan lära av varandras kulturer.

Som en extra krydda på tillställningen dansade Marciano och Marie-Claude Taikon.

– Man kan säga att romsk dans är räddad i dessa barnsben inför framtiden säger, Domino Kai.

De närvarande njöt av det sparsmakade buffébordet till toner av Hans Caldaras. Dagen till ära fanns det också en ny fotoutställning om romer ända från början av 1900-talet fram till dags dato. Ute i foajén fanns det även teckningar gjorda av romska grundskoleelever.

8 april i Malmö

För tredje året i rad arrangerade Malmö Museum Internationella Romerdagen tillsammans med den romska styrgruppen. Cirka 150 personer samlades för att gemensamt fira den stora dagen med tal av Rosa Taikon, romsk musik, dans och mat.

Museichef Kenneth Johansson och Gregor Gricha Lärlund, ordförande i lovaraföreningen i Lund, hälsade alla romer välkomna med den romska välkomstfrasen *Te aven baxtale romale!*

– Vi kommer under hela året att arbeta vidare med den romska arbetsgruppen, säger Kenneth Johansson när han berättade om museets verksamhet.

Rosa Taikon tycker det är glädjande att få vara med och fira den Internationella Romerdagen.

– Det hade vi romer inte kunnat ana oss till på 60-talet då vi bodde i gettoläger, utan möjligheten till skolor, utbildning och arbete. Men nu bor vi lägenheter, vi har skolor som är öppna för romska barn och vi är accepterade som en folkgrupp. Vi har inte bara fått en internationell dag att fira, utan även tillgång till ett eget radioprogram för romer, säger Rosa.

Det har tagit 437 år för romer att få medborgerliga rättigheter tillgodosedda i de land de är födda i understryker Rosa.

– Efter de 40 år jag har arbetat med att sprida kunskap om det folk jag tillhör, kan jag en sådan här dag, då vi i vårt land kan manifesteras den Internationella Romerdagen, inte låta bli att tänka på de romer som inte har samma möjlighet som vi i Sverige har. Öststaternas romer lever under miserabla förhållanden.

Hon menar att det borde vara en plikt för öststaterna att behandla romerna på ett mänskligt sätt vilket de inte gör.

– Tjeckien, Rumänien, Slovakien och Ungern driver en omänsklig politik mot romerna i dessa länder och det gäller även Baltikum och Polen.

I dag har oroligheterna i Kosovo blos-

sat upp på nytt och det är inte säkert att sända hem asylsökande romer. I Slovakien är hundra procent av de romska männen arbetslösa. Trots att det finns elva romska politiska partier i landet, har ingen av dem en plats i parlamentet.

– Självt har jag besökt både Slovakien, Tjeckien, Rumänien och Ungern och med egna ögon sett hur de bor. Deras bostäder består av hopspikade skjul och möblerna är oftast trasiga.

Vid ansökan om medlemskap i EU gav de sökande länderna ett lamt löfte om att romer i dessa länder skulle behandlas medborgerligt, det har fortfarande inte infriats. Dessa länder kränker dagligen romernas mänskliga rättigheter. Det

bedrivs hets mot den romska folkgruppen.

– Vi kan inte begära att alla ska älska alla, men vi kan i handling visa empati för utsatta människor oavsett om de är romer eller andra folkgrupper. Vi kan inte säga att Sverige eller något annat land är fritt från fördomar och rasism, därför är det allas vår plikt att protestera när vi stöter på dessa avarter.

Rosa menar att, nu när öststaterna går in i den EU och fortfarande inte har hållit sina löften om att romer ska ha samma rättsliga medborgerliga rättigheter som den övriga befolkningen i landet, borde Sveriges regering protestera med att kalla hem sina beskickningar, sådana sanktioner har hjälpt förr i andra sammanhang.

Den traditionella kransen på ner i valldikedet runt Malmö Muséer.

Sång- och dansgruppen Szatra från Uppsala underhöll i Linköping innan de for vidare till firandet i Uppsala.

Foto. Thereza Eriksson

8 e april i Linköping

Cirka 100 personer slöt upp när RAG i Linköping arrangerade den Internationella Romerdagen. De flesta var romer, men även kommunfolk, politiker, lärare från skolan och andra deltagare slöt upp.

Text: Jasmine Rosengren

Programmet hade gjorts av Jasmine Rosengren och började klockan 09:00 med ett invigningstal av Birger Rosengren, ordförande i Resande Romers Riksförbund.

Birger Rosengren berättade om romernas historia och tillkomsten av den 8 april, romernas internationella dag och förklarade även betydelsen och symboliken kring den romska flaggan. Birger berättade även om olika projekt som är på gång och passade samtidigt på att informera om RKC, det romska kulturcentret i Stockholm och om Malmö museums romska samarbete.

Andra tal hölls av Gunilla Hjulín från Linköpings kommun och Jasmine Rosengren från Unga Örnars Romaprojekt, som också var konferencier under hela dagen.

Under festligheterna bjöds det på kaffe. Alla romska grupper hade med sig egna speciella bakverk och kakor som man bjöd på. Från Resandegruppen hade man med sig strömmingsflundra och potatismos, en egen specialitet.

Gruppen Versaci från Linköping spelade och sjöng. Le štar lulu□a (blommorna), en dansgrupp som består av romska flickor från Norrköping, underhöll med sina danser från Balkan. Dikter lästes av Semso Avdic och simultanöversattes av Annela Avdic.

Ljus framtid

Det avslutande talet hölls av Claes Strömberg (m), en lokal politiker som sitter i demokratikommittén och i RAG. Han ser en ljus framtid i kommunens samarbete med RAG.

– Det är bra att kommunerna arbetar med romerna, inte för dem, säger han.

För den stora finalen stod den polsk-romska gruppen Romani Szatra, som rest från Uppsala till Linköping för att trollbinda publiken med sång och dans. Romani Szatra avslutade dagen med att ta upp den romska national hymnen Gelem gelem. Hela publiken slöt upp i en enda stor dans som aldrig ville ta slut, hållande i den romska flaggan, helt fantastiskt!

Tack!

Ett stort tack till Linköpings och Norrköpings Kommun, NBV, RAG i Linköping, Unga Örnar, Resande romers riksförbund och Linköpings Kulturella Resandeförening, samt till alla andra som gjorde denna dag så fantastisk.

Hoppas att alla ställer upp igen nästa år för vårt Linköping!

– But baht Romale, säger Birger Rosengren ordförande i RRRF.

8 april i Uppsala

I Uppsala firades Internationella Romerdagen med olika festligheter. Sång- och dansgruppen Szatra från Uppsala uppträdde. Thereza Eriksson, romsk lärarassistent, var en av arrangörerna bakom festligheterna i Uppsala.

Text och foto Thereza Eriksson

Barn, unga, vuxna och äldre samlades i Romerverksamhetens lokaler i Uppsala den 8 april, där de åt och drack, dansade och sjöng. Den fantastiska sång- och dansgruppen Szatra från Uppsala, som tidigare på dagen hade uppträtt hos RAG i Linköping underhöll de firande gästerna senare på kvällen med sin medryckande musik och dans. Finsk-romska ungdomar sjöng i vackra stämmor.

Det var en fantastisk dag.

– Jag hoppas att mina romska bröder och systrar runt om i landet fick uppleva samma glädje och värme som gavs oss här i Uppsala, berättar Thereza Eriksson, romsk lärarassistent och en av arrangörerna bakom festligheterna i Uppsala. Det kändes rätt att kunna samla olika romska grupper i alla åldrar under ett tak på denna vår stora gemensamma dag.

Under det förberedande planeringsarbetet, kom romerna från de olika grupperna varandra närmare.

– Vi beslutade oss för att starta ett större och bredare samarbete mellan grupperna, något som vi i Uppsala tidigare inte haft, berättar hon.

I Uppsala har Romani Szatra startat en musik och dansförening där den största delen består av polska romer i olika åldrar. Det söker nu andra romska grupper och föreningar både lokalt och nationellt för ett samarbete.

Nyligen bildades också en romsk kvinnoförening i Uppsala.

– Sedan har vi såklart även våra gamla romska föreningar som fortsätter att arbeta på med stora framsteg, inte minst för den yngre generationen

romer. Det gläder mig mycket att se.

Thereza Eriksson hälsar:

**But bax sastimo tumenge romale
Thai te avel tumaro milaj baxtalo.**

Den fantastiska sång- och dansgruppen Szatra från Uppsala underhöll.

Finsk-romska ungdomar sjöng i vackra stämmor.

Rosa Taikon och Peter Daniel, två romska personligheter och aktivister, får pris som Årets Rom.

Årets Rom

I samband med firandet av Internationella Romerdagen på Malmö museum fick Rosa Taikon och Peter Daniel, två romska personligheter och aktivister, pris som Årets rom. Prissumman är 10 000 kronor.

Under firandet av den Internationella Romerdagen på Malmö museum mottog Rosa Taikon och Peter Daniel priset på 10 000 kronor under jubel och applåder från firande romer.

Priset "Årets rom", delades ut för första gången av Malmö Museer tillsammans med den romska arbetsgruppen, till den som gjort goda insatser för romernas situation i Sverige.

Romer och andra boende i Sverige fick under mars månad tillfälle att sända in nomineringar till "Årets Rom" till museet, som tillsammans med den romska arbetsgruppen sorterade fram pristagarna.

Tillsammans med prissumman fick de även blommor och diplom med motivering:

Rosa Taikon

Motivering:

Rosa Taikon har i decennier format silversmide inom den romska traditionen.

Hon ger i sitt konstnärskap uttryck för generationers arv som hon vidareutvecklar och för vidare till nya generationer. Hand i hand med sitt konstnärskap har hon tillsammans med sin syster Katarina Taikon kämpat för romska rättigheter. Med sin humanistiska profil och kamp mot rasism och diskriminering har hon blivit en förebild för många romer och en välkänd profil både nationellt och internationellt.

Peter Daniel Chamó

Motivering:

Peter Daniel är romsk forskningsföretare, krisman. Hans arbete med rådgivning, konfliktlösning och som vigselföretare vid bröllop har gjort honom välkänd och högt ansedd bland romerna. Som den respekterade person han är, var han

också med och invigde utställningen Romer och resande – bortom romantik och plåga på Malmö Museer tillsammans med Marita Ulvskog.

Även Katarina Taikon var nominerad med motiveringen:

"Varför, jo det finns ingen rom som har gjort så mycket för sitt folk, speciellt för barnen. Hon var outtröttlig i sitt arbete för romernas rätt."

Övriga nominerade till priset var ungdomarna Ruzena Horvat (Bruma) och Kristina Kopacz (Raca), Barbara Danielova samt TV-utbildningen på Kvarnby folkhögskola.

Protest mot Slovakien

Den 5 mars, en av de kallaste vinterdagarna på året, samlades romer och andra tappra som sympatiserar med romernas situation i Slovakien på Raoul Wallenbergs torg i Stockholm för att protestera mot Slovakiens behandling av sina inhemska romer. En protestnot lämnades på den slovakiska ambassaden.

Omkring tio procent av Slovakiens befolkning, cirka 400 000 människor, är romer. De flesta lever under mycket svåra förhållanden. Situationen för dem och andra utsatta i Slovakien försämrades ytterligare i och med att den slovakiska regeringen i början av året beslutade att halvera socialbidragen. Frustrationen över de försämrade levnadsvillkoren ledde till upprepade protester, som inte hörsammades. I slutet av februari urartade en demonstration i plundring av affärer.

RKC manifesterade i början av mars, tillsammans med andra romska organisationer i Sverige, sitt stöd för romerna i Slovakien och framförde sin stora oro över de slovakiska romernas existentiella villkor.

Jan Ottoson, kassör i RKC, berättade i sitt inledningsanförande om sitt politiska engagemang.

– Jag tror att det är viktigt att vi kan hjälpa länder som Slovakien med att till exempel få egna kulturcentra som det vi har här i Stockholm. Vi måste hjälpa dem på plats och se till att de får beboeliga bostäder, arbete och så vidare. Behovet är stort. Regeringen borde kunna skjuta till pengar så att vi kan åka ner till de nya EU-länderna och hjälpa till med att förbättra romers situation där. Men det största ansvaret vilar på EU. De har det moraliska ansvaret att se till att romernas rättigheter respekteras. Främst måste det till utbildning på olika nivåer.

Kaj Nordkvist, socialdemokrat i riksdagsutskottet märkte under en resa i Slovakien 1999 hur romerna behandlades.

– Utstöttheten var påtaglig. Attityden gentemot dem var dålig. Jag blev mycket förvånad över detta. Trots att Slovakien

nu blir medlem i EU i maj har romernas situation där inte förbättrats. Rasfördomar råder och de behandlas mycket dåligt.

Hans Lindkvist (c), har suttit i som delegat för Europaparlamentet och Slovakien. Han menar att alla romer över hela världen kommer att få ta del av de mänskliga rättigheterna.

– I Slovakien utsätts romerna för tortyr. De lever ett utsatt liv med våld och trakasserier och ständiga övergrepp, men även i Sverige och i Norden glöm inte det. Här bor vi och har samma ansvar som alla andra, att se till att samma sak inte händer här.

FN:s kommitté mot tortyr har granskat bland andra Slovakien och granskningen visar att den slovakiska regeringen konsekvent underlåtit att genomföra undersökningar och opartiska utredningar av polis, militär och tjänstemän. Medicinska undersökningar har förvägrat dem som blivit utsatta för våld.

– Amnesty, Europarådet, och EU-parlamentet har agerat, men det händer mycket lite, vi vill inte höra eller läsa fler rapporter där romer förtrycks och blir diskriminerade. Vi vill heller inte höra att romer inte har samma rösträtt och att de inte mantalsskrivs för att man är rädd att romer ska få majoritet och rösta fel i valet, vad är det för demokrati? undrar Hans Lindkvist.

Birger Rosengren överlämnar protestnot till Robert Chatrmuch på slovakiska ambassaden.

I protestnot som lämnades på Slovakiska ambassaden framfördes bland annat att RKC inte tolererar den polisiära eller militära brutalitet som förekommer mot romska demonstranter i Slovakien.

– Jag kan inte förstå hur EU kan ta emot dessa medlemsstater som inte respekterar de mänskliga rättigheterna. Detta gäller inte bara de romska grupperna, utan det finns andra minoriteter som diskrimineras och det får absolut inte glömmas bort. Vi kan som romer arbeta själva, men om vi arbetar med andra minoritetsgrupper kommer arbetet att gå betydligt fortare. Det är min erfarenhet, säger Jan Ottoson .

Jan Ottoson talar under demonstration på Raoul Wallenbergs torg.

Under firandet den 8 april i det nya kulturcentret bjöds det på fika.

Nytt romskt kulturcenter i Malmö

Internationella musikföreningen i Malmö öppnade sina portar den 25 mars i år. Det är det andra romska kulturcentret som startar i Sverige på kort tid.

Familjen Kaldaras startade Internationella Musikföreningen för elva år sedan och nu har den vuxit till cirka 200 medlemmar.

– Då lokalen bredvid blev ledig passande vi på att hyra även den och nu blev lokaliteterna mycket större. Det gav möjlighet till att skapa ett kulturcenter, säger Erland Kaldaras.

I centret, som kommer att vara öppet för allmänheten, finns bibliotek, biograf, kafé och sagorum. I biblioteket kommer det att finnas möjligheter att låna böcker och filmer som handlar om romer. IMF samarbetar med Stadsdels- och Fritidsförvaltningen samt med skolor i området.

– I den gamla lokalen tog vi ofta emot skolklasser som kom på studiebesök och då visade vi ofta journal och dokumentärfilmer för barnen, det kommer vi att göra även nu, fast i större utsträckning då våra lokaler är större. Numera kommer

även sjukhuspersonal på besök för att bli informerade om våra traditioner och vår kultur, berättar Erland. Hit kommer även andra intresserade för att lära sig mer om sin granne.

Under invigningen hade föreningen öppet hus med rundvandring och filmvis-

ning samt underhållning av musikgruppen Gypsy Brothers, där Erland själv ingår.

– Centret är inte bara för romer, det är för alla och envar som vill komma in och lära sig mer om sina grannar, säger Erlands mor Monica Kaldaras.

På det romska kulturcentret i Malmö kommer det att finnas en permanent utställning om romernas liv, traditioner och hantverk.

Smycken, spåkort och annat som samlats under åren.

En del av utställningen handlar om hur det kunde se ut i lägret.

– Utställningen kommer att bytas ut med jämna mellanrum säger Erland. Resande romer har redan visat intresse att ställa ut hos oss.

I de nya lokalerna finns även en föreläsningssal med biografisittning för ett 20-tal personer. Filmprojektorn hänger i taket. Erlands bror Michel laddar videon, belysningen dämpas och filmen "Kris", som handlar om hur en romsk rättegång går till, startar.

Ett annat stort rum är fyllt med leksaker och mysiga soffor med sköna kuddar och tecknade bilder, gjorda direkt på väggen.

– Det här är sagorummet, här kan barnen leka eller lyssna på sagor medan deras föräldrar dricker kaffe eller ser på utställningen, förklarar Erland.

I lokalen för utställningar finns ett litet tält i miniatyr. Här visas hur en lägerplats kunde ha sett ut, olika klädesdräkter på skyltdockor visar upp både vardagskläder och kläder till fest och bröllop.

– Allt detta har vi gjort själva. Morbror Bernard har lagt ner mycket arbete på måleri och snickerier, avslutar Erland.

För att ha råd med hyran och en heltid-

sanställd på kulturcentret har Internationell musikförening sökt bidrag på 1,2 miljoner kronor från Malmö stad för de närmaste tre åren.

Vilka fina kläder!

*RKC:s lokaler fyll-
des av minglande
människor under
utställningen.*

Sprudlande konst av romska barn

RKC i Stockholm ställer i vår ut teckningar gjorda av romska barn från Slovakien. På vernissagen den 22 april berättade Andrea Shalupa, kulturansvarig på slovakiska ambassaden, att det var den slovakiska ambassadören Teodorak Melovas initiativ att utställningen med barnteckningar skulle visas på RKC.

Utställning är fylld av ljus och hopp utsattheten till trots. Den färgstarka utställningen är av högsta internationella klass och har vunnit flera priser. Den utgörs av 60 målningar, akvareller och collage utförda av romska barn i byn Jarovnice i Slovakien, där de går i en skola med 700 romska elever.

Teckningarna föreställer ofta miljöer som ligger i närheten av den egna romska miljön. Ofta har teckningarna musikaliska inslag som dansande par, fiolspelande virtuoser, eller familjemiljöer, bröllop och porträtt av en kompis, syster eller bror. Teckningarna avslöjar barnens drömmar och känslor. Det känns som om färgkombinationerna kommer direkt från deras hjärtan.

– Det syns att barnen har lagt ner stort arbete. En del teckningar har tagit flera

veckor att färdigställa, troligen beroende på att alla har gjorts på skolans teckningstimmar. Konstnärernas ålder varierar från sju till sjutton år, säger Fred Taikon i invigningstalet till utställningen.

Utställningen visas 22 april - 28 maj i RKC:s lokaler i Gubbängen. I anslutning till utställningen planeras olika evenemang. Bland annat kommer skolbarn i Farstaområdet att inbjudas att måla med inspiration av de glädjefyllda verken.

Med utställningen vill Romskt Kulturcentrum också lyfta fram de slovakiska romernas situation. Omkring tio procent av Slovakiens befolkning, cirka 400 000 människor, är romer; varav de flesta lever under mycket svåra förhål-

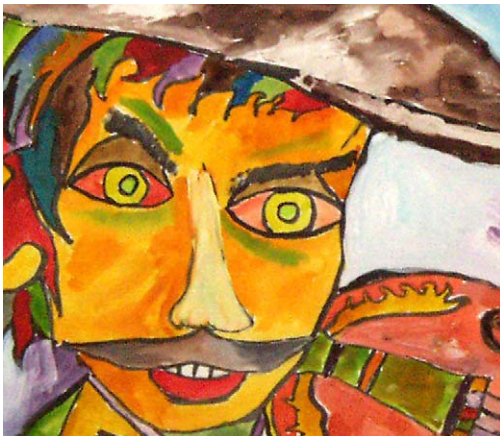
*Några av
verken från
utställningen.*

landen. Situationen för romer och andra utsatta i Slovakien har ytterligare försämrats i år. Den 1 maj träder Slovakien in i EU-samarbetet.

Utställningen är en del av en vandringsutställning. Den första utlandskontakten togs med Romano Centro i Wien juni 1995, samma år i Stetten och i Graz under namnet "Colors of roma children" Utställningen har sedan dess varit på resa i ett flertal länder utanför Slovakien, bland annat i Tyskland, Belgien, Holland, Frankrike, USA och nu senast i Sverige.

En del av bilderna har publicerats i olika romska och icke-romska tidningar. Kalendrar har gjorts med barnens teckningar och nu senast användes de som illustrationer i Katarina Taikons Katiziböcker som har blivit översatta till tjeckiska, ungerska och slovakiska.

– Nyligen fick Magdalena Kaliova, ett av barnen, pris i en internationell konståvling i Finland i en konkurrens med tolv tusen teckningar, berättar Andrea Shalupa.

Många har kommenterat verken med att säga att de kan se alla möjliga kända konstnärer i dem, som Kadinsky, Matisse och andra.

– Den här utställningen är ett första steg i en serie projekt som vi på ambassaden planerar, berättar Andrea Shalupa.

Under vernissagen underhöll den slovakiske gruppen Eku Milan och Joško från staden Kosišce i Slovakien. Gruppen framförde traditionell romsk musik från Slovakien, Tjeckien Ryssland och Ungern som de framförde på ett härligt och intensivt sätt.

Eku Milan och Joško befinner sig på turné i Sverige och har även uppträtt på "Stallet" i Stockholm. De flesta sångerna framförs på romanés.

Eku Milan och Joško från staden Kosišce i Slovakien bjöd upp till dans.

Utställningen var en stor succé, de flesta av barnens alster såldes.

Utställningen pågår fram till den 28 maj 2004.

Adressen är: RKC. Lingvägen 100 i Gubbängens centrum. Tel: 08-508 52 421.

Detalj ur Great violinist av Peter Gina, 17 år.

Publiken var med på noterna när det bjöds på romsk musik.

- Vad vi har för åldersgräns? Ett år äldre än vad du är.

Nu är det lättare för dig som blir diskriminerad att få upprättelse.

I lagen som trädde i kraft 1 juli 2003 stärks rättigheterna för dig som blir diskriminerad på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

Genom att anmäla diskriminering kan du dessutom vara med och skapa ett öppnare samhälle. Vill du veta mer, gå in på www.oppnare.se.

Mot diskriminering. För ett öppnare samhälle.

◀ www.oppnare.se ▶

Ett samarbete mellan ombudsmännen DO, HO och HomO.

DO:s rapport

Två år har nu gått sedan DO:s romaprojekt startade 2001.

I Margareta Wadsteins förord till rapporten som Lars Lindgren gjort, kan vi läsa att "Diskrimineringen av romer har pågått sedan 1500-talet. Okunnigheten om att det är staten som till stor del svarar för omfattande diskriminering av sina egna medborgare ända in i vår tid är stor.

Även om den statligt godkända diskrimineringen och kränkningarna nu upphört är de negativa fördomarna mot romer så omfattande att man fortfarande kan tala om en utbredd motvilja mot romer, om antiziganism i det svenska majoritetssamhället"

Ökat antal anmälningar

Mellan åren 1986 och fram till år 2001 hade det endast kommit in ett 50-tal anmälningar till DO från romer som blivit diskriminerade.

Diskrimineringsombudsmannen fick ett särskilt uppdrag av regeringen att motverka och förebygga etnisk diskriminering av romer 2001. Under projektets första år kom det in ett ytterligare 20 tal anmälningar. Genom ett omfattande arbete som projektledare har Lars Lindgren och hans projektassistent Helena Cronsell påverkat antalet anmälningar, tack vare besök hos olika romska organisationer där de informerat om DO:s romska projekt. Fram till mitten av december 2003 har det kommit in sammanlagt ett 80-tal anmälningar från romer som blivit diskriminerade.

Vi har tidigare belyst det omfattande arbete som gjorts och nu har resultatet kommit i en diger rapport som överlämnades till regeringen den 16 mars i år. I rapporten kan vi se att romer fortfarande är diskriminerade och kränkta, ofta i arbetslivet och på bostadsmarknaden, men även i vardagslivet. Lars Lindgren

har i rapporten givit 13 förslag på konkreta åtgärder för att förebygga och motverka etnisk diskriminering av romer.

Bland annat:

- att DO får ett fortsatt uppdrag att motverka diskrimineringen av romer genom information, utbildning och en vidareutveckling av handläggning och rutiner; genom att belysa strukturella hinder som missgynnar romer på bostads- och arbetsmarknaden

- att myndigheterna för skolutveckling får ett förnyat uppdrag att förebygga unga romers främlingskap i skolan samt att utveckla metoder för att främja romers utbildning

- att regeringen tar initiativ till att Sverige genomför OSSE:S handlingsplan för att förbättra romers situation samt att tillsätta en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift följa och granska genomförandet

- att öka stödet för de lokala antidiskrimineringsbyråerna och för romska organisationer som arbetar mot diskriminering

- att regeringen utreder hur romer kan ges ett effektivare rättsligt skydd mot olika former av uttryck för antiziganism

- att barnombudsmannen får i uppdrag att utreda hur situationen för romska barn svarar mot kraven i barnkonventionen

DO vill även se en lagändring för att tillåta positiv särbehandling, allt för att skapa förutsättningar för reell romsk delaktighet och egenaktivitet. Inom till exempel området

mänskliga rättigheter kan särskilt stöd riktat till de romska grupperna vara nödvändigt. Att på detta sätt, genom positiv särbehandling, gynna en viss grupp i det svenska samhället, är inte tillåtet enligt nuvarande lagstiftning. Tillfälliga särskilda åtgärder är dock en metod bland andra för att möjliggöra för en missgynnad grupp som romer att komma ikapp och få lika rättigheter och möjligheter som mer gynnade grupper i majoritetssamhället. Positiv särbehandling skulle vara en möjlig framtida strategi inom utbildningsområdet och arbetsmarknadspolitiken för att romer ska få del av och tillgång till olika redan befintliga möjligheter inom den generella politiken, står det i rapporten.

Rapporten kan rekvireras direkt från DO:

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering

Katarina Bangata 79
116 42 Stockholm.

DO Margareta Wadstein och hennes medarbetare Lars Lindgren.

Rosa Taikon berättar med inlevelse om romernas historia.

Moderna by Night

När andra museer stänger öppnar Moderna Museet sina portar. För andra gången arrangerades Moderna by Night, olika evenemang som går av stapeln på kvällarna, nu senast i april under temat I betraktarens ögon, med bland annat romsk musik.

Romsk musik spelades för första gången på Moderna Museet ute på Skeppsholmen i april i år. Det var ett samarbete mellan Moderna Museet, Forum för Levande Historia och Romskt Kulturcentrum som möjliggjort kvällens evenemang.

– Många säger att vi ska glömma det som varit, att vi ska blicka framåt och gå vidare, men om man inte vet vart man kommer ifrån, vet man inte heller vart man är på väg, inleder Rosa Taikon sitt tal till publiken.

Hon berättar och visar på overhead, om romernas väg då de utvandrade från indien och spred sig över de baltiska länderna upp till Norden och Sverige. Det fantastiska var hur man klarade sin försörjning.

– Man kan fråga sig varför romerna lämnade Indien. Var det religionskrig eller hungersnöd? Det krävs pengar för att

emigrera till ett annat land och romer var fattiga, alla hade inte möjlighet att lämna landet. Hur gick detta till? Jo, de hade sina kunskaper och hantverksyrken, hantverk förenliga med den tiden. De romer som lämnade landet var vagnmakare, smeder, keramiker och kopparslagare, silver- och guldsmeder och inte minst underhållare, dansare och musiker, yrken man kunde försörja sig på var man än befann sig.

Utsatthet och förföljelse.

Rosa gör ett stort hopp i tiden och berättar vad som har skett i Sverige. Med en ny bild visar hon utdrag ur statens utredning om romer där det uttryckligen står att man skulle göra livet för romer, så outhärdligt att de självmant skulle lämna landet.

– Detta stod att läsa så sent som i början av 20-talet. Lagar kom till som gjorde att romer inte kunde bosätta sig. Det

medförde att majoritetsbefolkningen trodde att romer hade det i blodet att resa omkring, säger Rosa. Vad man inte visste var att romer i landet var tvungna att ha ett resetillstånd i landet som kunde liknas med ett pass och att varje kommun hade en handling om romer, där det stod att romer inte fick stanna i kommunen mer än tre veckor sedan skulle de ut. Detta skedde ofta med polisens hjälp. Innan dess blev romer i landet utsatta för myndighetsförtryck genom omfattande tvångssteriliseringar och lobotomeringar.

Med sin utstrålning och sin stora berättartalang fångslar Rosa publiken då hon berättar om nazismen framfart och om den fruktansvärda etniska utrotningen av judar, romer och politiskt oliktänkande och andra i Europa.

– En dag på 60-talet, intervjuar Journalisten Åke Ortmark utlänningskommissionens Ragnar Kasparsson om politiska flyktingar. En av hans frågor var: Varför gör man särbehandling när det gäller romska politiska flyktingar? Svaret blev att "alltsammans är Hitlers fel". Bättre svar hade han inte, men det var fel att skylla Sveriges rasism på Hitler, menar Rosa.

Katitzi

Rosa talar med stor förkärlek om sin lillasyster Katarina som under sent 50-tal arbetade och kämpade för romernas möjligheter till bostad och ordnad skolgång.

Många bilder visades på olika bostadsförhållanden bland andra från Skarpnäck.

– Jag skäms över att vara svensk medborgare när jag visar er bilden på mig och Katarina när hon står på torget och ber om hjälp till romernas utbildning i vårt eget land.

Hennes kämpande gav till slut resultat. Med stöd från Arne Trankel kom vuxenutbildningen i gång för romer med start i Skräkarhyttan där vuxna romer för första gången satte sig i skolbänken.

Katarina började sedan skriva böcker och snart kom Katitzi-böckerna, som numera är översatta på många språk och utdelade i skolor med romska barn i klasserna.

Sen följer en hel serie av underbara gamla diabilbilder på romer och naturligtvis hamnar vi i ateljén hemma hos Rosa i Ytter Hogdal.

Rosa visar och berättar om sin konst och berättar om konsten att hantera silver. Hon förklarar att filigransarbete handlar om mycket tunna silvertrådar i olika mönster, att granalier är små kulor, ofta så små att två får plats på ett knapptånshuvud.

– Farfar gjorde smycken och han använde formen av en vikingyxa, den formen har förföljt mig i hela livet, jag kommer aldrig ifrån den. Många smycken grundar sig på den formen, både ringar och hängsmycken, berättar Rosa.

Senare på kvällen sjöng Hans Caldaras med sin trio Roma Hot Swing traditionell och samtida romsk musik. Med sig hade de en specialinbjuden gäst, Marin Alexandru, känd fiolvirtuos från Rumänien.

– När mina morfars far var på vandring blev karavanen lång. De packade allt de ägde på sina vagnar som såg ut som prärievagnar. De tog sig över den ryska tundran, genom de djupa finska skogarna och slutligen hamnade familjen i Haparanda 1898, berättar Hans. Hans dramatiska sätt att berätta trollband publiken.

Hans Caldaras med sin ensemble.

Šei bari är en rysk sång som handlar om att, i morgon kommer de och ber om flickans hand, men flickan är inte intresserad och pappan vädjar till flickan att hon ska acceptera sin friare. Hans får som vanligt i gång publiken som håller takten med händerna.

Hur skulle man kunna heta Trio Roma Hot Swing utan att spela något av Django Reinhardt? Trion avlöser Hans sång med en instrumental melodi som påminde lite om det som Django älskade mest av allt, Hot Swing.

– Den berömde romska gitarristen Django Reinhardt, var belgisk rom och tillhörde gruppen manuš. En dag händer något så fruktansvärt, Djangos husvagn fattar eld och i sista stund lyckas han rädda han sitt liv, men tyvärr skadar han sina händer. Han ser framför sig att han aldrig mer kommer att hantera sin gitarr och aldrig mer kunna spela, något som han verkligen älskade. Men han lyckades med stark vilja att öva upp den ena högra handen, där två av hans fingrar blev förlamade. Han blev ännu

skickligare på sin gitarr och lyckades skapa en genre med blandning av romsk musik och Swing, berättar Hans.

Under kvällen ökar tempot och publiken kan inte längre sitta still i sina fåtöljer. Publiken kommer ner i salongen och börjar dansa tillsammans med Hans.

Även en trevlig kväll måste ta slut och det gör även den här.

Dåligt och fel om romska kvinnor

Freja och Lika villkor i P1 har efterträtts av Gender, som har ambitionen att "berätta om mäns och kvinnors tillvaro utifrån de förväntade könsrollerna". I förra veckans program tog man upp de romska kvinnornas situation. De lever under dubbelt förtryck, skriver man i sin programpresentation, "ziganism och sexism".

Vad är ziganism för något? Programmets redaktör, Birgitta Tollan, hävdar att "ziganism" är den "speciella rasism som drabbar romer". Jag misstänker att hon helt enkelt har tappat bort förledet "anti". Begreppet antiziganism betecknar, analogt med antisemitism, rasismen mot romer. Ordet "ziganism", vad det nu skulle betyda, finns helt enkelt inte, lika litet som ordet "semitism", åtminstone inte enligt Nationalencyklopedien.

Fadäsen med "ziganism" är långtifrån

den enda i programmet. Isabel Fonseca, som har skrivit boken Begrav mig stående, kallas "Fonesca". Birgitta Tollan återger oförbehållsamt Foncescas påståenden om att romanispråket inte skulle ha ord för "läsa" och "skriva" - något som eftertryckligt dementerats av romer över hela världen, som också haft andra kritiska synpunkter på hennes bok. Har detta ingen som helst relevans i ett program om romer?

Det är tråkigt, när man nu faktiskt gör ett program om romska kvinnor, att det ska bli så dåligt. Tråkigt också att man måste åka till Slovakien och Tjeckien för att hitta kvinnor att intervjua.

Varför har man inte sökt upp någon av de många intressanta romska kvinnor som finns i vårt eget land? Här finns Rosa Taikon, världsberömd silversmed och romsk förkämpe, i Göteborg finns Soraya Post, som nyligen valts till ord-

förande för IRWN, en internationell kvinnoorganisation med romska kvinnor från 18 länder. Och många andra. Man skulle kunna berätta om Katarina Taikon, som så länge kämpade för sitt folks rättigheter i det svenska samhället. Och hur många vet att den första kvinnan som blev professor i Sverige, Sonya Kovalewski som 1884 utnämndes till professor i matematik, hade romskt ursprung?

Och varför ska ett program om romska kvinnor inramas av musik av Bizet, icke-rom, som med sin Carmen gjort ett av dessa många förödande stereotypa porträtt av romer? Carmen är en kvinna som aldrig skulle ha accepterats i en romsk gemenskap. Hon är en ren och skär gadze-uppfinning.

Irka Cederberg
frilansskribent

Rasistisk minister fick sparken

Den rumänska inrikesministern Ioan Rus fick nyligen sparken efter ett rasistiskt uttalande publicerat på rumänska regeringens hemsida. I ett dokument skriver inrikesministern att beväpnade gäng av kriminella romer - våldtäktmän och tjuvar som beväpnar sig och håller hela städer i skräckvälde - måste försvinna. Han skriver "Jag vet att detta inte är ett politiskt korrekt sätt att uttrycka sig, men jag kan bara hålla med om en positiv diskriminering när en social grupp befinner

sig i svårigheter. Jag vet att vi måste göra vad vi kan för att skapa lika möjligheter och acceptabla levnadsvillkor för alla tillbakasatta grupper, men när romska eller rumänska kriminella slår sig ihop i gäng med enbart kriminellt syfte, måste vi säga som det är."

Att den rumänska regeringen officiellt uttalar sig på detta sätt med att särskilja på rumänska och romska medborgare, baserat på rasistiska och stereotypiska idéer om romer som inrikesministern

gjorde, blev ohållbart. Ioan Rus fick sparken.

Den rumänska lagen stipulerar att alla medborgare måste behandlas lika, men lagen efterlevs inte på långa vägar. Romerna, som funnits i Rumänien långt innan bildandet av den rumänska staten, användes tidigare som slavar och såldes som djur. De var ovälkomna gäster i sitt eget land. Så är det fortfarande.

European Roma Information Office
Brussels

Akademiker om romer

*Old region, new institutions:
Hungary, Slovakia, Romania heter
ett seminarium som nyligen gick av
stapeln på Södertörns högskola.*

Seminarieret handlade om situationen i dessa länder inför EU-medlemskapet och i synnerhet om romernas situation i dessa länder. Moderator var David Gaunt, professor vid Södertörns högskola.

Under eftermiddagen talade Michal Vasecka från universitetet i Brno om romernas situation i Slovakien och han var orolig.

Till en viss del tyckte han att medierna överdrivet situation som urartade i vintras med kravaller, men han saknade diskussioner i sitt hemland om marginaliseringen och om det djupt rotade hat mot romer som finns. I en rapport som han gjort nyligen framgår det att 87 procent av slovakerna inte skulle vilja ha en rom till granne till exempel.

– Romerna tillhör de fattigaste bland de fattigaste och de blir än fattigare för varje år som går i vårt land, förklarade han. Slovakien satsar inte tillräckligt för att lösa romerfrågan och jag skulle vilja påstå att det är den största utmaningen för vårt land just nu. Om vi inte börjar lösa problemet kommer vi att se allt fler radikala romer. Beroende på vilken politik Slovakien väljer kommer vi inom tio år att antingen ha en Martin Luther King vid förhandlingsbordet eller en Malcolm X, varnar Michal Vasecka.

Claude Cahn från Roma Right Center i Budapest berättade om de olika östeuropeiska ländernas sätt att politiskt lösa Romerfrågan.

– Utan att vilja skönmåla något land måste jag ändå säga att det land som kommit längst är Ungern och det land som halkat efter sedan början av 90-talet

är Slovakien. Visserligen har ländernas ekonomi spelat in, de första som får sparken när det är dåliga tider är romerna. Ungern har antidiskrimineringslagar – även om rättspraxis är olika från domstol till domstol – det har Slovakien ännu inte kunnat lagstifta om. De fick dessutom bassning av FNs UNHRC i juli 2003 när de slovakiska delegaterna försökte bortförklara varför de ännu inte gjort något.

EU kommer att ta särskilda steg för att hjälpa romerna berättade Claude. Detta trots att EU normalt inte går in i ländernas

egna angelägenheter inom detta område.

– I Ungern finns det romer som ingår i regeringen, det gör det inte i Slovakien.

En representant från rumänska ambassaden menade att romernas situation nu är EU:s problem.

– Visserligen är situationen för romerna i Östeuropa något som engagerar EU, men att bara säga att deras problem ska lösas av EU är cyniskt. EU kommer att se till att de länder där romer bor efterlever de lagar och regler som gäller, svarade Claude Cahn.

*Michal
Vasecka från
universitetet
i Brno.*

*Claude Cahn
från Roma
Right Center
i Budapest.*

Romska företrädare träffar BO:
Lena Nyberg,
längst till höger.

Romska barn i fokus

Barnombudsmannen, BO, vill sätta fokus på romska barns situation i Sverige och bjöd därför in romska företrädare till ett samtal nyligen. Osäkerheten inför BO:s undersökning var stor, men blir förtsatta kontakter.

När BO träffade romska företrädare i april lade de fram ett önskemål om att göra personliga intervjuer med romska barn för att undersöka deras situation. De önskade samarbete och undrade hur de skulle gå till väga. Önskemålet var att bara det romska barnet skulle närvara vid intervjun, något som stötte på patrull bland flera av de romska deltagarna.

En av de romska deltagarna menar att man måste gå försiktigt fram.

– Barnen borde inte bli utfrågade utan att föräldrarna är närvarande.

En annan menar att åtminstone en romsk vuxen borde närvara vid intervjun.

En tredje ifrågasätter detta och undrar vad det då blir för barnperspektiv om de vuxna ska styra svaren.

Fred Taikon undrade om BO kan driva frågor i rätten.

– Nej, men vi kan rekommendera vilket organ man ska vända sig till. De förslag som vi lägger blir ofta belysta i media och kan leda till attitydförändring, säger BO, Lena Nyberg.

Seminarier

BO har tänkt sig seminarier senare tillsammans med de romska ungdomsförbunden. Något som Fred Taikon tycker är ett bra sätt att möta ungdomar på.

Här är två förslag på frågor som de romska företrädarna föreslog:

Är du stolt över din kultur?

Känner du dig delaktig i skolan?

– Svenska barn får lära sig sin kultur i skolan, men romska barn får undervisa sina lärare i sin kultur. Lärarna måste söka mer kunskap, säger Lena Loiske, Integrationsförvaltningen.

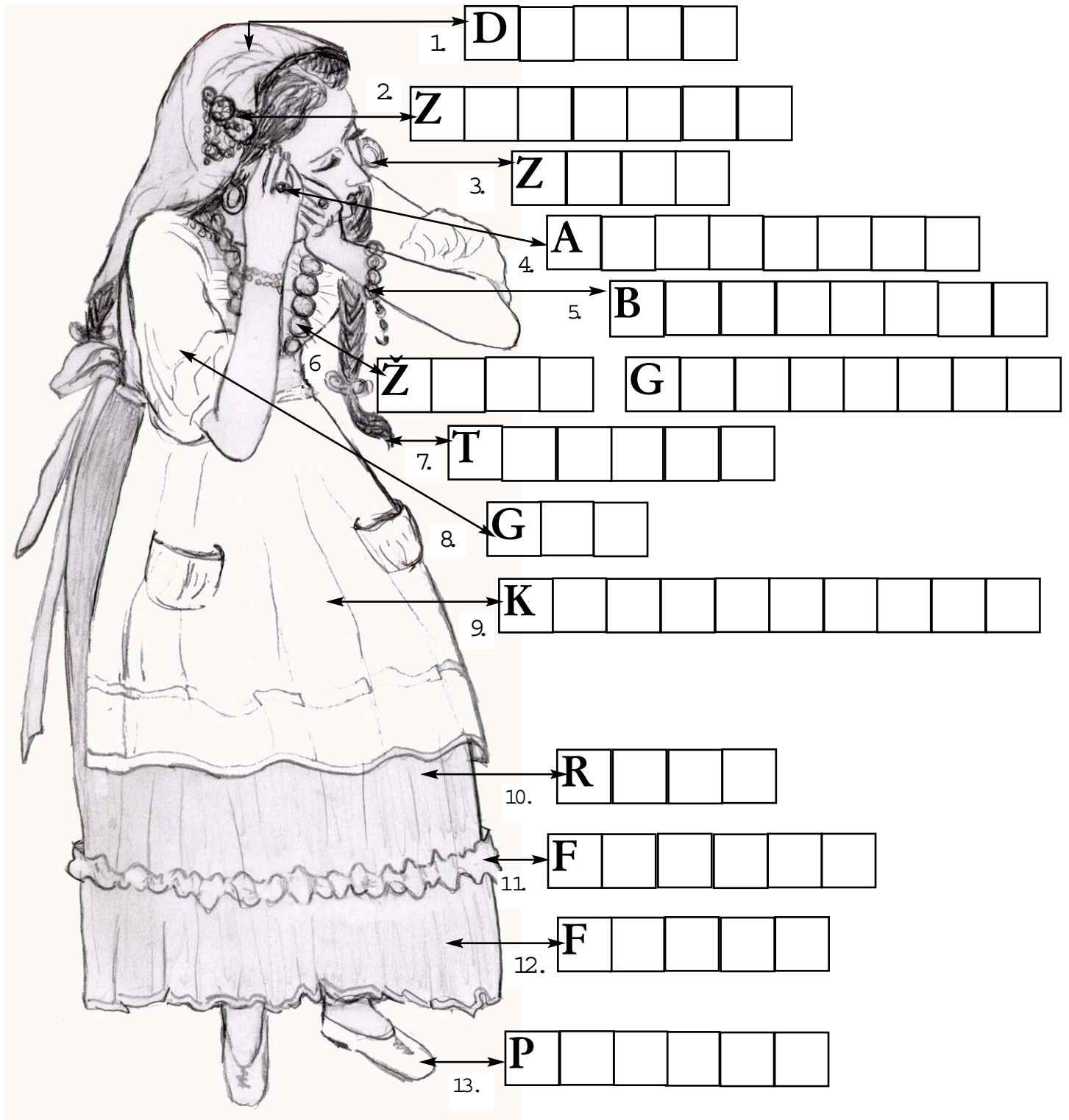
Mötet utmynnade i att man bestämde att hålla kontakten. Vad man också kan säga är att mötet speglade den rädsla för myndigheter som fortfarande lever kvar bland romer. Det finns fortfarande en oro för att bli utnyttjad eller förd bakom ljuset, något som visade sig i de kommentarer som fälldes.

Anavá la romneási hureáimos

Te avén baxtalé amaré ternemata. Gadeá data, thodam anavá sar jekh romní hureávelpe.

Text och illustration Maja-Lena Taikon

Rätt svar:

1. Huvudduk = Dikló. 2. Brosch eller Spänne = Zápuńka. 3. Örhänge = Zlag. 4. Fingerring = Ańgrustí. 5. Armband = Brusléto. 6. Halsband med guldmynt = Žiro-Gálbensa. 7. Fläta = Tšúńra. 8. Blus = Gad. 9. Förkläde = Kentrínsa. 10. Kjol = Roča. 11. Volang = Féléšo. 12. Nedre Kjolbit = Fódra. 13. Sko = Papúka.

Notiser och nyheter sedan sist

Storbritannien, Cornwall

En grupp på 54 romer från Sofadesområdet i norra Grekland, har räddats från slaveri på en handelsträdgård i Cornwall. Romerna blev lovade 50 euro (450 kronor) om dagen samt att få resan och alla utgifter betalda. De skulle också få mat och bo i ordentliga lägenheter, om de inte trivdes med arbetet kunde de sluta när de ville.

När gruppen, däribland 50 kvinnor, kom fram till handelsträdgården visade det sig att de skulle bo allihop tillsammans i en lada utan värme och dåligt fungerande vatten och avlopp.

En av romerna, Thomas Dalipis, berättade att de var ute varje dag och arbetade som slavar, med att plocka blommor.

– När vi kom tillbaka till ladan där vi sov fick vi hundmatsburkar till middag. Vi fick dela burkarna mellan oss, men det blev inte en burk per person. Tio personer fick dela på en cigarett. När vi försökte rymma skickade de på oss några karlar med käppar som hotade att slå oss.

Arbetarna fick heller ingen lön, med motiveringen att de måste betala av på sina resor från Grekland.

En tjänsteman från romernas by åkte till Storbritannien för att lokalisera romerna, eftersom gruppen fått kontakt med anhöriga i Grekland och bett om hjälp. Tjänstemannen och grekiska ambassaden samordnade en räddningsaktion. De fick loss dem efter förhandlingar och romerna har nu fått återvända hem.

TT

Danmark, Helsingör

Efter mycket kritik finns det ett förslag att lägga ner de omdiskuterade romska skolklasserna i Helsingör. Bakom förslaget står Helsingborgs skolpolitiker, som ska tillfråga skolorna och Helsingörs integrationsråd vad de tycker innan de fattar något beslut. Men flera föräldrar till de romska barnen har vädjat om att klasserna ska få vara kvar. De är rädda för att deras barn inte får någon form av undervisning om de romska klasserna försvinner. I Helsingör finns tre romklasser med barn i åldern åtta till femton år. 25 % av de romska barnen i Helsingör går i dessa skolklasser.

Helsingborgs Dagblad

Lund

Fritidshemmet, "Romano trajo" har tilldelats ett integrationspris på 20 000 kronor.

– Arton barn är inskrivna i fritidshemmet, varav 70 % är romer, resten är kompisar till barnen som också vill vara med. Det är också öppet för yngre och

äldre syskon, samt för föräldrar, säger Maria Söderqvist, socionom, som arbetar på Romano Trajo.

Det är första gången som Lunds kommun delar ut integrationspriset.

Motiveringen lyder: "Romano Trajos personal visar genom en stark medvetenhet och ett personligt engagemang utöver det vanliga, vilken roll den enskilda individen och arbetsplatsen kan spela för integration och ökad förståelse mellan människor. Med sitt genomtänkta, men okonventionella sätt att arbeta och genom att utveckla verksamheten att omfatta inte bara en utan många språkgrupper är Romano Trajo en viktig förebild och inspirationskälla".

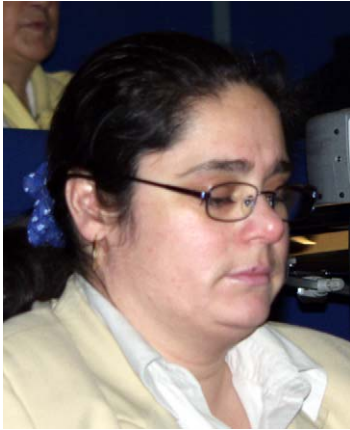
– De 20 000 kronor som fritidshemmet fått ska gå till barnen och deras aktiviteter, kanske hjälper vi någon enskild som till exempel behöver nya fotbollsskor, säger Maria.

Skånska Dagblad

Bohuslän, Svinesund

Utländska romer ställer till problem i trafiken och för affärsägare i Bohuslän. De försöker lura folk att köpa falska och värdelösa guldföremål, på samma sätt som förra sommaren, men "guldförsäljarna" har dykt upp ovanligt tidigt i år. De står på parkeringsplatser och på ett aggressivt sätt vill de att folk ska köpa deras "guldföremål". Ofta är tre till fyra bilar i sällskap och när polisen kommer försvinner de från platsen. Strömstadspolisen grep en bilförare, som hade kört rakt mot en polis som försökte stoppa honom. Polisen lyckades hoppa undan.

Strömstads Tidning/Norra Bohuslän

Janette
Grönfors

Finland

I år har 250 slovakiska romer kommit till Finland. Utlänningsverket har snabbbehandlat deras asylansökningar, vilket lett till att negativa besked har kommit på löpande band.

Aktivistgruppen No Border ordnade en demonstration mot avisningarna av romerna. Samtidigt som de demonstrerade skickades tre romska familjer hem.

Janette Grönfors från delegationen för romska ärenden är besviken på Finlands sätt att tackla de slovakiska romernas problem.

– Det sägs att romerna kommer för att få socialbidrag, när det handlar om mänskliga rättigheter säger Janette.

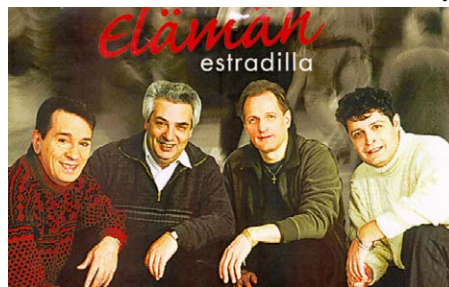
Knappt en vecka efter demonstrationen chartrade utlänningspolisen i Helsingfors ett flygplan och förpassade 130 slovakiska romer till Bratislava. De flesta av de 130 romerna hade fått avslag på sin ansökan om asyl, de andra återvände frivilligt utan att vänta på besked om de fått asyl eller inte. Romerna som utvisades kom från olika flyktningscentra runt om i Finland.

Hufvudstadsbladet

Stockholm

Romerna är en av de grupper som har det svårast att få arbete, till största delen beror det på fördomar, Teres Lindberg arbetsmarknads- och integrationsborgarråd anser därför att staden har särskilt ansvar i frågan, så nu tänker Stockholms stad satsa 8,95 miljoner kronor på yrkesutbildningar för romer.

Mitt i Tensta Rinkeby

Stockholm

På Åsö vuxengymnasium kommer **Musik som alternativ** att dra igång den 23 maj, med start klockan 15.00. Det är en romsk musikfestival som föreningen Nevodrom arrangerar tillsammans med Stockholms Stadsmission.

Medverkan är Timi Keiski, Jaqueline Taikon, Fredibabodos, Dragan, Tenho och Tony gitarrtrio. Talare är bland andra Adam Szoppe och Manne Palmroth. Presentatör är Paul Grawenhjälms.

Kaffe, smörgås och korvgrillning finns på plats.

Biljetter kan förköpas hos:

Kari Palmroth: 073-705 20 83, e-

post: kpdavid@hotmail.com

Seppo Von Lindeman:

073-932 65 06

Sima Millon

Göteborg

Sima Millon står i begrepp att bli både stödperson och lärare på Göteborgs första gymnasieutbildning för romer, det rör sig om cirka 30 personer.

Gymnasieutbildningen riktar sig främst till vuxna personer, syftet med gymnasiekursen är att ge dem grundkunskaper så att det räcker till högskolekompetens och att de senare ska läsa vidare till pedagogassistenter. Målet är att, för det första, ge romerna en utbildning och för det andra, att de som färdigutbildade ska kunna ge råd och stöd till romska elever på grundskolor.

I sitt jobb som lärare för romska elever på grundskolan har Sima snabbt blivit känd för att lyckas där andra gick bet, hon använde metoder som fick elever med låg motivation och hög frånvaro att komma till skolan och ta sina studier på allvar.

Impuls (Vuxenskolan)

Gamla kära bilder berättar

Det är kallt i vintersolen, kom så går vi in och klär på oss.

Syskonkärlek

Den här gången ska vi visa en kändis och hennes syskon. Under hennes tidiga uppväxtår bodde hon på Tanto, omgiven av syskon och en barnaskara av kusiner, bland vilka hon var yngst. Här visar vi bilder från redaktören, hennes brors, bildarkiv. Bilderna sträcker sig över en kort tidsperiod på ett par år och här kan vi se henne smila mot kameran som bara hon kan. Hon var lika bortskämd som hon var tokig i hundar och det sitter i ännu.

Med egen cykel och guldarmband, poserar hon i jeans med Tanto sockerbruks fasad i bakgrunden. Vi ser henne buren av en annan kändis, nämligen sin syster Nadja.

Gullidej! Här är stora famnen.

Andra hade trehjuling, jag klarade av en tvåhjuling.

Två glada linsusar.

Även hennes bror Fred är med på bild framför en husvagn. Deras gemensamma syster Malika ger lillebror Fred en välbehövlig kram.

Har ni gissat vem kändisen är? Jo det är É Romani Glindas egen mattant Ranghild Taikon Holk, mer känd som Pippi.

En bild berättar så mycket, därför vill vi att ni läsare ska sända in gamla bilder och berätta lite runt omkring dem. Vi publicerar bilderna i mån om plats. Givetvis returnerar vi era bilder, skicka därför med fullständig namn och adress.

Den här gången tackar Fred Taikon för lånet av dessa intressanta foton som han har i sitt privata album.

Om jag håller kopplet hårt, så kan du inte smita.

Romska falafel

Det här behövs till ca: 8 personer

- 1 kg. Köttfärs.
- 1 st. Ägg.
- ½ dl. Ströbröd
- 2 dl. Vatten.
- 1-2 klyftor Vitlök.
- 1 stor Lök.
- 1 knippe Persilja
- 2 msk. Margarin
- Salt och vitpeppar efter smak.

Det här behövs till såsen:

- 3 st. Paprikor, grön, röd, gul.
- ½ kg. Färska champinjoner.
- 1-2 stora Lökar.
- 3 burkar Krossade tomater.
- Salt och vitpeppar.

Gör så här:

Ta ägget, vattnet och ströbrödet, blanda noga ner det i köttfärsen. Skala och hacka den gula löken och pressa vitlöksklyftorna blanda ner det också i köttfärsen. Sist hackas persiljan och rörs ner i köttfärsen. Salta och peppra efter smak. Rulla nu köttfärsen till avlånga järpar och stek dem sakta i margarin.

Såsen:

Skölj grönsakerna noga. Skär champinjonerna och löken i skivor. Paprikorna kärnas ur och skärs i strimlor. Värm en stekgryta och lägg i margarin, när margarinet slutat fräsa läggs alla grönsakerna i och det får småkoka tills grönsakerna är halvsmulka. Häll i de krossade tomaterna och låt sjuda i ca: 10 minuter, salta och peppra efter smak. Serveras med potatis eller ris. Smaklig måltid!

Romané falafel

Gado trobúl ca: 8 ženengi.

- 1 kg. Litíardó mas
- 1 st. Parnoró
- 1/2 dl. Xurdó maíró
- 2 dl. Paí
- 1-2 felia Sí
- 1 baró Purúm
- 1 drez Perzilia
- 2 msk. Margarina
- Lon thai parnó piperi.

Gado trobúl pe sóso:

- 3 st. Piperči. žéleno, loló, gálbeno.
- ½ kg. Nevé bureátsi.
- 1-2 baré Purúmá
- 3 kucia Litíardé peredeiši.
- Lon thai parnó piperi

Ker gadeá:

Hamisár o parnoró, xurdó maíró thai o pai ando o litíardó mas thai hamisár mišto ande jekh than. šin o purúm ande tsiné kotóra. Litíar o sir thai hamisár le purúma ande o litíardó mas. Šin tsiné kotóra anda é perzilia thai bólde é perzilia andre, ando o mas. Na bistrén o lon thai o parnó piperi.

Ó sóso:

Xaláv é zelenímáta mišto. Šin o purúm thai le bureátsi ande felie. Ańkalaváv le semíntsi katár é piparka thai šin ande tsiné felie. Tatíar jekh tigáia tho margarina, pek sa le zelenímáta lokés, te aven dopaş gata (kovlé) Mai šhor andré le litíardé peredeiši, muk te čiol lokés ande 10-15 minutsi lonžar thai to piperi. O xabén xalpe kolompírensa váike horézosa. Xan pe sastimáste.

Pačiv tu mence romale thai xan pe sastimáste. Ragnhild Holck Taikon/ Maja-Lena Taikon.

Avsändare

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

B

Porto
Betält

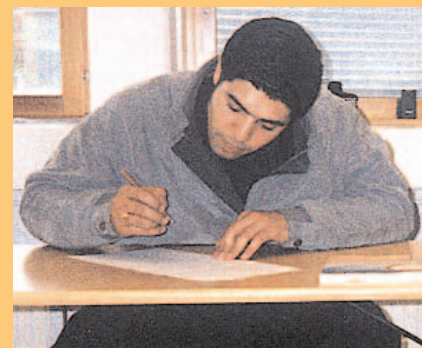

Te avén baxtalé romale!

Nu börjar tvååriga yrkesutbildningar för dig som är rom och bor i Stockholms stad

Du kan utbilda dig till barn- och ungdomsledare, barnskötare och lärarassistent

Ansök nu!

För mer information:

Lena Loiske, tel: 08-508 333 69

Manuel Tan Marti, tel: 08-508 333 38, 070-4633 338

Mona Danielsson Renaa, tel: 08-445 39 00

Kurserna bedrivs i samarbete med Integrationsförvaltningen och Utbildningsförvaltningen i Stockholms stad